

มาตรการทางอาญาจำเป็น: กับการแก้ไขปัญหาการทุจริตในกิจการภาคเอกชน

ดร.สุณี หงษ์วิเศษ*

ดร.ฤทธิกร ศิริประเสริฐโชค*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน 2) เพื่อศึกษาความเห็นของผู้แทนกิจการภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในกิจการในมิติทางด้านกฎหมาย และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในภาคเอกชน การวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่นำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อค้นหาข้อมูลตามโจทย์การวิจัยที่มีลักษณะกึ่งบุกเบิก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผู้แทนกิจการภาคเอกชน จำนวน 12 กิจการ ในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต การท่องเที่ยวและบริการ จังหวัดชลบุรี วิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปเชิงพรรณนาจากข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการทุจริตในกิจการเอกชนพบว่า มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจการทั้งรูปแบบการกระทำ ปัญหาการทุจริตภายในกิจการเอกชนที่เกิดขึ้นในกิจการที่เป็นผลจากการกระทำทุจริตทั้งที่กำหนดมูลค่าได้และที่กำหนดมูลค่าไม่ได้คือการรั่วไหลของความลับและข้อมูลสำคัญของกิจการ การสูญเสียอำนาจต่อรองทางธุรกิจ การส่งผลให้เสียเปรียบคู่แข่งและคู่ค้า ประกอบกับการพิจารณาความเสียหายซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจการอย่างรุนแรงได้

2. ความเห็นของผู้แทนกิจการภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในกิจการในมิติทางด้านกฎหมายพบว่า ลักษณะการกระทำทุจริตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจการ ทุกกิจการจะมีช่องว่างและวิธีการที่สามารถกระทำทุจริตได้ โดยรูปแบบมีความใกล้เคียงกับการกระทำทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ คือการใช้อำนาจหน้าที่ในงานที่ต้องปฏิบัติไปแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อกิจการโอกาสการกระทำทุจริต ผู้แทนกิจการส่วนใหญ่เห็นว่ากิจการของตนนั้นมีโอกาสให้ลูกจ้างกระทำทุจริตไม่มากเมื่อประสบเหตุผิดปกติดังกล่าว กิจการก็จะมีการหรือระบบในการป้องกันเหตุเหล่านั้น

3. แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในภาคเอกชน ในกิจการภาคเอกชนมีปัญหาการทุจริตที่หลากหลาย ทั้งลักษณะที่ไม่มีความซับซ้อนและถือเป็นความผิดทางอาญาอยู่แล้ว และลักษณะที่ใกล้เคียงกับการทุจริตภาครัฐที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ ในตำแหน่งประกอบการกระทำทุจริตซึ่งไม่มีกฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาใช้บังคับ เมื่อพิจารณาในประเด็นสถานะของผู้กระทำและผู้ได้รับผลกระทบในกรณีการทุจริตในกิจการเอกชนที่ทั้งสองฝ่ายเป็นเอกชนด้วยกัน แนวทางการกำหนดมาตรการอาญาที่จะเหมาะสมแก่กรณีการทุจริตในกิจการเอกชนอาจครอบคลุมถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1. วิธีการเพื่อความปลอดภัยแทนการลงโทษ
2. วิธีพิจารณาคดีที่เหมาะสมกับกรณี และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
3. กระบวนการยุติธรรมก่อนฟ้องคดี

คำสำคัญ : มาตรการทางอาญา/ การทุจริต/ กิจการภาคเอกชน

*อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the status of the problem of private sector corruption; 2.To examine the opinions of private sector representatives towards legal dimensions in solving corruption, and; 3.To posit guidelines for determining legal measures in solving private sector corruption. The research utilizes interviews leading to in-depth examination of the research question in a semi-pioneering style. Key informants were from 12 representatives of 12 firms in tourism and hospitality sector in Chon Buri province whose responses were analyzed using and summarized for descriptive conclusions. It was found that:

1. Private sector corruption took a variety of forms and differed according to the company by form of behavior and type of corporate corruption. In most cases the resulting loss was not high, which resulted in business operators responding on a case-by-case basis. Losses incurred to the company as the result of corruption other than measurable quantities included the leaking of important or secret corporate information; loss of business bargaining power.

2. Corruption differed by company characteristics. Every company had loopholes enabling corrupt practices in a similar manner to the position- and role-based corruption in the public sector. Most company representatives saw their companies as offering little opportunity for employee corruption, reasoning that corruption was not often encountered. When abnormalities were experienced, the company activated measures or systems to prevent reoccurrence.

3. Solutions to private sector corruption were somewhat contrary to their reported responses to actual issues, namely; when criminal law and extra-legal irregularities were found, key informants would negotiate with offenders to reimburse damages and dismiss them. If offenders tried to flee, key informants did not pursue the matter, mostly seeing legal action, pursuing the offender and any other post-hoc procedures as a waste of time, not worth the effort, and as of no value to the company.

บทนำ

การทุจริตภาคเอกชนอาจแบ่งเป็นการทุจริตที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐ และการทุจริตที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐ ในส่วนแรกนั้น มีทั้งกรณีที่ฝ่ายรัฐรู้เห็นเป็นใจเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำทุจริตหรือร่วมกันทุจริต และกรณีที่ฝ่ายรัฐไม่รู้เห็นเป็นใจแต่รัฐเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการของฝ่ายเอกชนในฐานะผู้ให้บริการ อนุญาต อนุมัติ รับผิดชอบ เบียดเบียน รับขึ้นทะเบียน เป็นต้น ในส่วนหลังที่การทุจริตไม่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐ มีกรณีที่เป็นกรทุจริตระดับกิจการ เช่นการทุจริตระหว่างกิจการต่อกิจการ กิจการต่อผู้บริหาร หรือต่อบุคคลภายนอกอื่น และรวมถึงกรณีที่เป็นกรทุจริตภายในกิจการ เช่น กรณีลูกจ้าง พนักงานทุจริตในกิจการ ทั้งในหน้าที่และนอกหน้าที่ ซึ่งกรณีหลังสุดที่เป็นการทุจริตภายในกิจการที่ไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเพียงพอ การกระทำในกรณีอื่นและบางกรกระทำในกรณีหลังสุดนี้มีลักษณะที่เข้าตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องซึ่งจะมีบทกำหนดโทษทางอาญาในแต่ละฉบับเป็นการ

เฉพาะ แต่การทุจริตภายในกิจการขององค์การเอกชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในองค์การภาครัฐกลับไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายที่เป็นลักษณะอาญาแต่อย่างใดเจ้าของกิจการที่เป็นผู้เสียหายโดยตรงจำต้องใช้กระบวนการอื่น เช่น มาตรการทางวินัย และมาตรการทางแพ่ง ในการแก้ไขสถานการณ์เท่านั้น ซึ่งไม่มีมาตรการทางอาญาที่จะสร้างความเกรงกลัวมิให้มีการกระทำทุจริต หรือที่จะลงโทษผู้กระทำทุจริตแต่อย่างใด การป้องกันปราบปรามจึงมิใช่สิ่งที่จะมีขึ้นสำหรับปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน

นอกจากนี้ การทุจริตภาคเอกชนที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับกิจการของรัฐ หรือไม่มีความเชื่อมโยงกับการทุจริตภาครัฐ สามารถสร้างความเสียหายต่อกิจการและระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาคและมหภาคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อเจ้าของกิจการ การได้รับผลกระทบจากการทุจริตของบุคลากรในองค์การ ในลักษณะที่ไม่เป็นความผิดทางอาญาย่อมเป็นช่องให้ผู้ซึ่งพร้อมคุณธรรมจริยธรรมกระทำการทุจริตโดยไม่จำเป็นต้องเกรงกลัวต่อกฎหมาย จึงถือได้ว่าเจ้าของกิจการไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนที่ตรงข้ามกับการทุจริตในภาครัฐอย่างสิ้นเชิง ถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจในหลักคิดพื้นฐานของแนวนโยบายแห่งรัฐและทางเลือกสาธารณะ ทั้งที่ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่ระบบเศรษฐกิจ ระบบการค้าขาย เป็นหัวใจของทุกรัฐทั่วโลก แต่ตัวแปรสำคัญในระบบเศรษฐกิจกลับไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างพอเพียงไม่ว่าจากรัฐผ่านนโยบาย หรือจากบทกฎหมายตามกระบวนการยุติธรรม

จากสภาพปัญหาข้างต้นไม่เคยถูกหยิบยกมาพิจารณาโดยหน่วยงานรัฐ และรัฐบาลโดยจริงจังหากองค์การธุรกิจเป็นองค์การขนาดใหญ่ ย่อมมีการออกแบบระบบที่จะป้องกันความเสียหาย และมีกลไกการติดตามค่าเสียหายได้ แต่หากเป็นองค์การขนาดกลางและขนาดย่อมแล้ว ความสามารถขององค์การในการมีระบบป้องกันความเสี่ยงตรวจสอบทุจริต และติดตามความเสียหายย่อมแทบเป็นไปได้ยาก ดังนั้นรัฐจึงต้องมีเครื่องมือที่ให้ความคุ้มครองแก่องค์การเอกชนที่เป็นแกนหลักของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการให้ความคุ้มครองโดยรัฐดังกล่าวหมายถึงความคุ้มครองทางกฎหมายอาญาอย่างถูกต้องและยุติธรรม

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตในกิจการภาคเอกชน
2. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้แทนกิจการภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาทุจริตในกิจการในมิติทางด้านกฎหมาย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตภาคเอกชน

กรอบแนวคิด

จากสภาพการณ์ที่รัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสถานการณ์การทุจริตภาคเอกชนอันเป็นหลักการสำคัญที่นำมาสู่การท้าววิจัยฉบับนี้ จึงส่งผลให้หลักแนวคิดที่นำมากำหนดแนวทางการหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยจึงจำเป็นต้องยึดหลักแนวคิดที่ส่วนใหญ่เป็นแนวทางที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการภาครัฐที่ดี โดยผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาประกอบด้วย

1. ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 ว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นข้อกฎหมายที่มีเจตนาคุ้มครองประโยชน์ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ โดยมาตราที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ กำหนดห้ามข้าราชการกระทำการอันเป็นการทุจริตในหน้าที่ของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ บทบัญญัติในภาค 2

ลักษณะ 2 หมวด 2 นี้ เป็นข้อห้ามในพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในกิจการภาคเอกชน ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นกรอบแห่งพฤติการณ์หลักสำหรับการศึกษาในวิจัยนี้

2. หลักแนวคิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม ที่เรียกกันทั่วไปว่าผลประโยชน์ทับซ้อน หรือ Conflict of Interest เป็นหลักแนวคิดสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) มุ่งพัฒนากฎหมายเป็น ร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียตามกระบวนการกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักการข้างต้นโดยมุ่งเน้นการเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 เป็นกรอบในการวิจัยและออกแบบเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม แล้วทำการวิเคราะห์สรุปผลต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดในการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการทุจริตภายในกิจการเอกชนทุกรูปแบบที่เป็น การทุจริตในลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับการให้หรือเสนอที่จะให้ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งไม่รวมถึงการกระทำทุจริตในกระบวนการใดๆที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ไม่รวมถึงการกระทำทุจริตโดยกิจการหนึ่งต่ออีกกิจการหนึ่ง และเป็นการทุจริตที่ยังไม่มีกฎหมายอาญาใช้ บังคับแก่กรณี

2. ขอบเขตทางด้านพื้นที่ การวิจัยนี้กำหนดขอบเขตของพื้นที่การศึกษาไว้ครอบคลุมพื้นที่ภายใน อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้วยข้อจำกัดทางด้านทุนวิจัยและระยะเวลาการทำวิจัยที่ได้กำหนดไว้แล้ว งานวิจัยนี้จึงมุ่งหมายให้เป็นงานศึกษาเบื้องต้นในประเด็นการทุจริตภาคเอกชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคตสำหรับพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจอื่น อย่างไรก็ตามก็ดี ตามประเด็นการวิจัย ผู้วิจัยเชื่อว่า บริบท ทางพื้นที่ที่แตกต่างกันมิได้ส่งผลต่อการวิจัยโดยตรง และการกำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยนี้จะสามารถนำไปสู่ คำตอบการวิจัยที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้

3. ขอบเขตทางด้านประชากร การวิจัยนี้มุ่งศึกษากิจการที่จดทะเบียนนิติบุคคลและไม่ได้มีการจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยรวมกิจการทุกกลุ่ม ทุกประเภทธุรกิจ ที่มีการจ้างลูกจ้าง ปฏิบัติงานในกิจการ ซึ่งไม่รวมถึงกิจการที่ไม่มีการจ้างลูกจ้าง เช่น เจ้าของกิจการดำเนินธุรกิจด้วยตนเอง หรือ ด้วยสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

โดยมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ได้สร้างความชัดเจนแห่งสภาพปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนในส่วนที่ไม่มีกฎหมายอาญาบังคับใช้แก่กรณี

2. ได้ทราบถึงมุมมอง ความเห็นของกิจการภาคเอกชนต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตในกิจการในมิติ ทางด้านกฎหมาย

3. ได้แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหการทุจริตภาคเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจกึ่งบุกเบิก จึงจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนให้เกิดขึ้นว่าการทุจริตในกิจการเอกชนนั้นมีลักษณะสภาพปัญหาหรือไม่ อย่างไร รวมถึงลักษณะการกระทำทุจริตในกิจการเอกชน ผู้วิจัยจึงกำหนดการเก็บข้อมูลที่สามารถเสาะหาในเชิงลึกได้ เพื่อสะท้อนภาพที่ชัดเจนได้ว่าการทุจริตในกิจการเอกชนเป็นอย่างไร กิจการมีการจัดการอย่างไร และควรมีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อรับมือกับปัญหาอย่างไร โดยจะได้ทำการบรรยายสภาพปัญหาและความคิดเห็นที่สะท้อนความต้องการมาตรการทางกฎหมายอาญาของเจ้าของกิจการผู้ได้รับผลกระทบจากการทุจริตในองค์การธุรกิจภาคเอกชน ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้วิจัยสร้างและกำหนดใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่กำหนดกรอบและประเด็นคำถามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย เนื่องด้วยกรอบข้อคำถามในส่วนของแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลเกี่ยวกับกิจการที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอาจมีความลังเลในการเปิดเผยข้อมูล จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์จะไม่เป็นไปตามลำดับประเด็นคำถามจากการเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมาย และวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นเนื้อหาพรรณนาจากข้อคำถามในเครื่องมือสามารถตอบโจทย์วิจัยในเชิงลึกได้อย่างหลากหลาย

จากประเด็นการวิจัยเป็นประเด็นที่มีทิศทางไปในการปกป้องการเสียผลประโยชน์ของกิจการ ประเด็นคำถามและวิธีการถามจึงไม่จำเป็นต้องใช้วิธีอำพราง และการสังเกตอากัปกริยาของผู้ถูกสัมภาษณ์จึงไม่เป็นกระบวนการหนึ่งของการเก็บข้อมูลครั้งนี้ และผู้วิจัยเห็นว่าการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีท่าทีไม่สบายใจหรืออึดอัดในการตอบคำถาม จึงบ่งชี้ว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความถูกต้องสูง

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการถอดความตามประเด็น วิเคราะห์แยกแยะจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเชิงพรรณนาเนื่องด้วยประเด็นคำถามและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไม่มีความซับซ้อน จึงไม่มีการตีความหรือเข้ารหัส ถอดรหัส

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเกณฑ์ในการเลือก มีจำนวน 12 กิจการ รวมจำนวน 12 คนกำหนดในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต การท่องเที่ยวและการบริการ จังหวัดชลบุรี ดังนี้

1. เป็นผู้แทนกิจการที่มีส่วนได้เสียโดยตรงในกรณีเกิดความเสียหายขึ้นในกิจการจากการกระทำทุจริต
2. เป็นผู้แทนกิจการที่กิจการมิได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และมีการจ้างลูกจ้าง มิใช่กิจการที่ดำเนินธุรกิจด้วยตนเอง หรือด้วยสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น
3. เป็นผู้แทนกิจการที่ผู้วิจัยพิจารณาว่ามีความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในลักษณะตามกรอบแนวคิดการวิจัยขึ้นในกิจการ
4. เป็นผู้แทนกิจการที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึง และมีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัย

เนื่องด้วยเป็นการวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลภายในกิจการภาคเอกชน ซึ่งการให้ข้อมูลปกติไม่เป็นการเปิดเผยทั่วไป ผู้วิจัยจึงพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มผู้แทนกิจการที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทุจริตในกิจการภาคเอกชน สามารถสรุปในภาพรวมประเด็นและผลลัพธ์ ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ลักษณะการกระทำทุจริต 2) โอกาสการกระทำทุจริต และ 3) ความเสี่ยงและความเสียหายจากการกระทำทุจริต ดังนี้

1.1 ลักษณะการกระทำทุจริต

จากการเก็บข้อมูล พบว่า สภาพปัญหาการทุจริตในกิจการภาคเอกชนมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจการทั้งรูปแบบการกระทำ โอกาสที่จะกระทำการทุจริต ความเสี่ยงที่กิจการมีและความเสียหายจากการกระทำทุจริต แต่ได้ข้อสรุปว่า มีปัญหาการทุจริตภายในกิจการเอกชนจริง ความถี่ของการกระทำทุจริตในแต่ละกิจการนั้น เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง โดยมูลค่าความเสียหายรายกรณีไม่สูงนัก ส่งผลให้ผู้ประกอบการแก้ไขปัญหาคือเป็นรายกรณีไป โดยส่วนใหญ่จะให้ผู้กระทำผิดออกจากงาน และรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เป็นผลจากการกระทำทุจริต

รูปแบบการกระทำทุจริตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจการ ทุกกิจการจะมีช่องว่างและวิธีการให้สามารถกระทำทุจริตได้ โดยรูปแบบมีความใกล้เคียงกับการกระทำทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ คือการใช้อำนาจหน้าที่ในงานที่ต้องปฏิบัติไปแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อกิจการ หรือก่อให้เกิดการเสียโอกาสต่อกิจการ เกือบทุกกิจการที่ให้ข้อมูลมีการกระทำทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยมี 1 กิจการที่มีการกระทำผิดในลักษณะที่กำหนดโทษทางอาญาในความผิดฐานอื่นที่มีใช้ลักษณะตามภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คือ พบการลักทรัพย์ และอีก 1 กิจการที่พบเพียงการกระทำความผิดวินัยภายในกิจการ เท่านั้น

ในจำนวน 10 กิจการจากทั้งหมด 12 กิจการ พบการกระทำความผิดในกิจการที่มีลักษณะเข้าตามภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเมื่อเป็นกิจการเอกชน กิจการจึงไม่สามารถดำเนินการในทางอาญาต่อผู้กระทำผิดได้

ในการกระทำของลูกจ้างที่เจ้าของกิจการเห็นว่ามีความผิดเกี่ยวข้องกับการลักทรัพย์ การขโมยวัสดุดิบ การยักยอก และการฉ้อโกง การเรียกรับ และการมีส่วนได้ส่วนเสียในงานที่รับผิดชอบ เช่น การกำหนดราคาเองเกินมาตรฐาน การเพิ่มยอดใบเสร็จ เป็นต้น ซึ่งเห็นว่าควรมีกฎหมายอาญาควบคุมในการกระทำผิดของลูกจ้าง เพื่อที่จะไม่ให้มีการกระทำความผิดซ้ำ

1.2 โอกาสการกระทำทุจริต

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่ากิจการของตนนั้นมีโอกาสให้ลูกจ้างกระทำทุจริตไม่มาก โดยอธิบายว่าพบเหตุการณ์ทุจริตไม่บ่อย เมื่อประสบเหตุผิดปกติดังกล่าว กิจการก็จะมีการตรวจสอบมาป้องกันเหตุเหล่านั้น และเจ้าของกิจการมักจะดูแลกิจการค่อนข้างใกล้ชิด

ในกิจการมองว่าเป็นลักษณะการเข้าทำงานไม่ตรงเวลา ทำให้มีผลกระทบต่องานที่ต้องการส่งต่อให้กับฝ่ายอื่นหรือลูกค้า และกรณีการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการกระทำ เช่น การซื้อสินค้า หรือกรณีเรียกรับประโยชน์ เช่น จากลูกค้า และอีกกรณีเกิดจากการไว้วางใจตนเองโดยขาดการตรวจสอบ เช่น พนักงานโทรถ่ายของให้แผนกแม่บ้านโดยที่ไม่ได้ตรวจนับจำนวนสิ่งของก่อนซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นช่องทางหรือโอกาสในการกระทำทุจริต โดยอาศัยความสนิทสนมและความคุ้นเคยจนทำให้เกิดการต่อรอง

อย่างไรก็ดี มีบางกิจการที่มีความเสี่ยงสูง เกิดการทุจริตบ่อย ถึง 5-6 ครั้ง ภายใน 1 เดือน กิจการต้องใช้ความระมัดระวังสูง ไม่เช่นนั้นจะเกิดการทุจริตได้ โดย 2 กิจการที่ให้ข้อมูลว่ามีความเสี่ยงสูง คือ

กิจการติดตั้งและซ่อมบำรุงเครื่องปรับอากาศ และกิจการโรงแรม ทั้ง 2 กิจการดังกล่าวเป็นกิจการให้บริการ โดยกิจการแรกให้บริการ ณ สถานที่ของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นไม่ได้ที่ เจ้าของหรือตัวแทนกิจการจะติดตามไปกับ พนักงานผู้ให้บริการทุกครั้ง ขณะที่กิจการหลังเป็นกิจการที่ให้บริการในอาคารขนาดใหญ่ ใช้พนักงานให้บริการ จำนวนมาก และมีระบบการให้บริการที่หลากหลาย แม้ว่าจะมีการทำงานที่เป็นระบบและมีการใช้ระบบ อิเล็กทรอนิกส์มาควบคุม แต่ในส่วนที่เกิดการทุจริตนั้น ระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่ตรวจสอบย้อนหลังและ แสดงผลความผิดปกติเท่านั้น จึงเป็นการแจ้งเตือนพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงหลังที่มีการกระทำเกิดขึ้นแล้ว มิได้ มีลักษณะเพื่อป้องกัน ผู้ให้ข้อมูลจึงเห็นว่ามีความเสี่ยงในระดับสูง

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อเท็จจริงในส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับรู้เท่านั้น อาจเป็นข้อเท็จจริง ทั้งหมด หรืออาจเป็นข้อเท็จจริงเพียงบางส่วน ด้วยข้อจำกัดภายในกิจการที่ไม่อาจตรวจพบการกระทำทุจริตได้ ทุกครั้งในทุกกิจการ

1.3 ความเสี่ยงและความเสียหายจากการกระทำทุจริต

ผลจากการเก็บข้อมูลสะท้อนภาพที่ค่อนข้างชัดว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นในกิจการที่เป็นผล จากการกระทำทุจริตในมูลค่าความเสียหายต่อครั้งไม่สูงนัก คือเพียงหลักพันถึงหลักหมื่นบาท โดยหลายกิจการ ไม่ได้ระบุมูลค่าความเสียหาย แต่ให้ข้อมูลว่า เป็นความเสียหายที่ส่งผลต่อกิจการในภาพรวมที่สามารถกระทบ ต่อกิจการทั้งหมดได้ คือการรั่วไหลของความลับและข้อมูลสำคัญของกิจการ การสูญเสียอำนาจต่อรองทาง ธุรกิจ การส่งผลให้เสียเปรียบคู่แข่งและคู่ค้า ดังนั้น เมื่อพิจารณามูลค่าความเสียหายที่ต่ำกับความถี่การเกิด การกระทำทุจริตในกิจการแล้ว อาจมีมูลค่าความเสียหายในภาพรวมที่มีนัยสำคัญต่อกิจการภาคเอกชนใน ภาพรวมได้ ประกอบกับการพิจารณาความเสียหายลักษณะหลังที่ไม่สามารถกำหนดมูลค่าได้ แต่สามารถส่งผล กระทบต่อกิจการอย่างรุนแรงได้ แล้ว ย่อมสะท้อนว่า การทุจริตในกิจการเอกชนเป็นภัยร้ายแรงอย่างมี นัยสำคัญ และมีความจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้แทนกิจการภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาทุจริตในกิจการในมิติ ทางด้านกฎหมาย

จากความเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในกิจการเอกชนค่อนข้างตรงข้าม กับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เคยดำเนินการในการจัดการปัญหาที่เคยประสบ กล่าวคือ เมื่อพบเหตุผิดปกติขึ้น มีการกระทำความผิดทั้งที่ผิดกฎหมายอาญา และที่ไม่ผิดกฎหมายอาญาบังคับใช้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะใช้วิธีพูดคุย เจริญใจ ให้ชดใช้ค่าเสียหาย ให้ออกจากงาน และกรณีที่ผู้กระทำผิดหลบหนีไป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็ได้ทำการ ติดตาม ซึ่งส่วนใหญ่มองว่าการดำเนินการทางกฎหมาย การติดตามผู้กระทำความผิด และการดำเนินการอื่นๆ เพิ่มเติมไปจากที่ได้ทำไปนั้น เป็นการเสียเวลา ไม่คุ้มค่า ไม่มีประโยชน์ต่อกิจการ มีเพียง 1 กิจการที่ดำเนินคดี อาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้น มิได้ดำเนินคดีอาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ แต่ อย่งใด

ในทางตรงข้าม เมื่อถามถึงความเห็นต่อการกำหนดให้มีกฎหมายที่มีโทษทางอาญามาบังคับใช้กับ กรณีการทุจริตในกิจการเอกชน กลับพบว่า ไม่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนใดไม่เห็นด้วย โดยส่วนใหญ่ให้ความเห็น เพิ่มเติมว่า ควรมีการลงโทษให้หนัก บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และไม่ควรมีการลดหย่อนโทษ นอกจากนี้มีการเสนอการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) คือควรมีการแจ้งเตือนเป็นการทั่วไป มิให้รับ บุคคลที่เคยกระทำความผิดเข้าทำงานในกิจการอื่น ผลการสัมภาษณ์พบว่า การกำหนดโทษทางอาญาควรมีความ แตกต่างของโทษขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความรุนแรงของการกระทำความผิด ส่วนใหญ่ เห็นควรให้มีโทษยึด ทรัพย์สิน โทษปรับ และโทษจำคุก โดยโทษปรับนั้น ควรพิจารณาตามมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการ

กระทำผิด คือไม่น้อยกว่ามูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือควรปรับในอัตราที่สูง ส่วนโทษจำคุกจะเป็นเครื่องมือในการป้องกันมิให้มีผู้กล้ากระทำความผิดเพื่อความเช็ดหลาบ แต่ไม่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนใดเสนอความเห็นโทษประหารชีวิตแต่อย่างใด

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต

ภาคเอกชน

การกระทำของลูกจ้างในกิจการส่วนใหญ่เป็นการลงโทษโดยการว่ากล่าวตักเตือน เพราะเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่ได้ร้ายแรงและไม่ได้ดำเนินคดีอาญาต่อลูกจ้างที่กระทำผิด ส่วนใหญ่ให้ผู้กระทำผิดนำเงินมาชดเชยให้กับทางกิจการ และในมุมมองของกิจการส่วนใหญ่เห็นว่า การกระทำการทุจริตของลูกจ้างควรมีกฎหมายเฉพาะเรื่องมารองรับ เพื่อที่จะสามารถนำมาอ้างอิงในการประกอบกิจการได้ อีกทั้งช่วยลดปัญหาด้านการกระทำผิดภายในกิจการ และปิดช่องว่างของกฎหมายภาคเอกชน เพื่อให้ลูกจ้างจะได้มีความเกรงกลัว ไม่กระทำความผิดและจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของกิจการต่อไป

เมื่อพิจารณาจากผลของการเก็บข้อมูลภาคสนาม พอที่จะได้ข้อสรุปว่า แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาในธุรกิจภาคเอกชนนั้นมีปัญหาการทุจริตในกิจการในลักษณะความผิดใกล้เคียงกับความผิดอาญาของ ภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และปัญหาการทุจริตดังกล่าวสร้างความเสียหายต่อกิจการภาคเอกชน อันอาจมีผลกระทบต่อกิจการระบบธุรกิจ และระบบเศรษฐกิจในภาพรวมได้ กิจการเอกชนผู้กำลังประสบปัญหาได้แสดงออกถึงความต้องการมาตรการทางกฎหมายอาญาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาสำหรับปัญหาในกรณีนี้ ต้องคำนึงถึง มี 4 แนวทาง ดังนี้

1. รูปแบบและลักษณะการกระทำที่มีลักษณะเป็นการทุจริตต่อกิจการ
2. ความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำตามข้อ 1.
3. ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อกิจการ และบุคคลภายนอก รวมทั้งที่เกิดต่อรัฐ และระบบเศรษฐกิจ
4. โทษทางอาญาที่สอดคล้องกับความผิดและผลกระทบ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมาตรการทางอาญาจำเป็น: การแก้ไขปัญหาการทุจริตในกิจการภาคเอกชนจากผู้แทนกิจการภาคเอกชนใน 12 กิจการ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สาเหตุของปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน พบว่า รูปแบบการกระทำทุจริตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจการ ทุกกิจการจะมีช่องว่างและวิธีการให้สามารถกระทำทุจริตได้ โดยรูปแบบมีความใกล้เคียงกับการกระทำทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ คือการใช้อำนาจหน้าที่ในงานที่ต้องปฏิบัติไปแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อกิจการ หรือก่อให้เกิดการเสียโอกาสต่อกิจการ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกวลิน สถิตานนท์ (2551) ที่ให้ข้อมูลจากการค้นพบว่าสาเหตุสำคัญของการทุจริตเกิดจากตัวพนักงานขาดความซื่อสัตย์และมีนิสัยใช้จ่ายฟุ่มเฟือย อีกทั้งองค์กรยังขาดระบบการควบคุมที่รัดกุม รวมถึงสอดคล้องกับ จิตินันท์ สุขีเกตุ (2553, หน้า 5-6) ที่กล่าวว่ารากเหง้าของการแสวงหาโอกาสที่ทำให้ร้ายวร้ายขึ้นทุกวิถีทาง โดยไม่คำนึงถึงวิธีการที่ได้มาว่าถูกต้องหรือไม่ และยังมีข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วลัยพร ยอดคำมี(2551, บทคัดย่อ) พบว่าโอกาสการทุจริตที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งที่สุด ควรใช้แนวทางในการป้องกัน

ผลจากข้อมูลสะท้อนภาพที่ค่อนข้างชัดว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นในกิจการที่เป็นผลจากการกระทำทุจริตในมูลค่าความเสียหายต่อครั้งไม่สูงนัก คือเพียงหลักพันถึงหลักหมื่นบาท โดยหลายกิจการไม่ได้รับมูลค่าความเสียหาย แต่ให้ข้อมูลว่าเป็นความเสียหายที่ส่งผลต่อกิจการในภาพรวมที่สามารถระทบต่อกิจการทั้งหมดได้ คือการรั่วไหลของความลับและข้อมูลสำคัญของกิจการ การสูญเสียอำนาจต่อรองทางธุรกิจ การส่งผลให้เสียเปรียบคู่แข่งและคู่ค้า ดังนั้น เมื่อพิจารณามูลค่าความเสียหายที่ต่ำกับความถี่ที่เกิดการกระทำทุจริตในกิจการแล้ว อาจมีมูลค่าความเสียหายในภาพรวมที่มีนัยสำคัญต่อกิจการภาคเอกชนในภาพรวมได้ ประกอบกับการพิจารณาความเสียหายลักษณะหลังที่ไม่สามารถกำหนดมูลค่าได้ แต่สามารถส่งผลกระทบต่อกิจการอย่างรุนแรงได้ แล้ว ย่อมสะท้อนว่า การทุจริตในกิจการเอกชนเป็นภัยร้ายแรงอย่างมีนัยสำคัญ และมีความจำเป็นที่จะต้องมีการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้แทนกิจการภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาทุจริตในกิจการในมิติทางด้านกฎหมาย พบว่า ลูกจ้างในกิจการภาคเอกชนนั้น มีพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นการทุจริตในหน้าที่อย่างหลากหลาย แตกต่างกันไปตามตำแหน่ง หน้าที่ ความรับผิดชอบของลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย และตามลักษณะธุรกิจ ซึ่งธุรกิจที่แตกต่างกัน ลักษณะการบริหารที่แตกต่างกัน จะมีโอกาสที่เอื้อต่อการทุจริตของลูกจ้างที่แตกต่างกัน พฤติกรรมจากการทุจริตเป็นการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ เนื่องจากเกิดความเสียหายต่อกิจการ และไม่ควรเป็นที่ยอมรับได้ในภาคเอกชน และในมิติบทสถานของสังคม หากจะมีการกำหนดโทษทางอาญา จะเป็นการส่งเสริมการป้องกันพฤติกรรมเหล่านั้นมิให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งโทษทางอาญานั้น ควรถูกกำหนดให้เหมาะสมแก่พฤติการณ์และความรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Quah (2004) ที่ให้แนวคิดว่าไม่ว่าผู้กระทำผิดจะอยู่ในสถานะหรือตำแหน่งใดทางสังคมจะต้องได้รับการลงโทษเมื่อผลการตัดสินชี้มูลว่าได้กระทำผิดฐานทุจริตประพฤตมิชอบหากพิจารณาในเชิงประจักษ์แล้ว และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ฌ์ฐกริช เปาอินทร์ (2557) ที่ว่า ผู้จำเป็นจะต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการแก้ไขปัญหาทุจริตประพฤตมิชอบอย่างจริงจัง

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตภาคเอกชน พบว่า ภาคเอกชนมีปัญหการทุจริตที่หลากหลาย ทั้งลักษณะที่ไม่มีความซับซ้อนและถือเป็นความผิดทางอาญาอยู่แล้ว และลักษณะที่ใกล้เคียงกับการทุจริตภาครัฐที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจ หน้าที่ ในตำแหน่งประกอบการกระทำทุจริตซึ่งไม่มีกฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาใช้บังคับ ในอีกลักษณะหนึ่งนั้น เป็นพฤติการณ์ที่ในภาครัฐถือว่าเป็นความผิด ไม่ว่าผู้กระทำจะอยู่ในสถานะข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกฎหมายที่ใช้บังคับในกรณีเช่นนี้รวมถึง ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 แล้วแต่กรณี ลักษณะของการกระทำในลักษณะหลังในภาคเอกชนมีความใกล้เคียงกับการกระทำทุจริตในหน้าที่ของภาครัฐอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในประเด็นสถานะของผู้กระทำและผู้ได้รับผลกระทบในกรณีการทุจริตในกิจการเอกชนที่ทั้งสองฝ่ายเป็นเอกชนด้วยกัน ประกอบกับผลกระทบที่เกิดจากการกระทำทุจริตมิได้เกิดต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ครอบครัว หรือทรัพย์สินโดยตรง แล้ว จึงได้ข้อสังเคราะห์เพิ่มเติมว่า มาตรการอาญาที่จะเหมาะสมแก่กรณีการทุจริตในกิจการเอกชนอาจครอบคลุมถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1. วิธีการเพื่อความปลอดภัยแทนการลงโทษ
2. วิธีพิจารณาคดีที่เหมาะสมกับกรณี และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
3. กระบวนการยุติธรรมก่อนฟ้องคดี

กล่าวคือ การทุจริตภาครัฐที่มีมูลค่าความเสียหายสูงผ่านกระบวนการจัดซื้อ จัดจ้าง หรือการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ จะขาดผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภาคเอกชนไม่ได้ และเมื่อพิจารณาจำนวนบุคลากรภาครัฐทั้งระบบที่มีไม่เกิน 4 ล้านคน หมายความว่าประชากรส่วนต่างจากทั้งหมดเกือบ 70 ล้านคน เป็นสัดส่วนของภาคเอกชนทั้งสิ้น หรือจำนวนองค์การภาครัฐที่มีเพียงประมาณสี่หมื่นสี่พันหน่วย เปรียบเทียบเพียงกับเฉพาะองค์การธุรกิจภาคเอกชนที่จดทะเบียนนิติบุคคลกว่าหกแสนหกหมื่นนิติบุคคล นับเป็นกว่าสิบห้าเท่าตัวของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การที่รัฐยังคงไม่ให้ความสำคัญกับการทุจริตในภาคเอกชน นั้นหมายความว่า ยังไม่เข้าใจลักษณะสำคัญของธุรกิจเอกชน ที่เป็นหนึ่งในสิทธิต่างๆ ในเรื่องของการทำกำไรและการแข่งขัน ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในเรื่องของอิสระในการดำเนินงาน (รัชยา ภักดีจิตต์, 2555 หน้า 124) นับเป็นการตัดสินใจสาธารณะที่ขัดกับแนวนโยบายสาธารณะทั้งหลายที่รัฐได้ดำเนินการมาตลอดหลายทศวรรษ และหากยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจดังกล่าว ถือว่ารัฐตัดสินใจที่จะให้การทุจริตภาคเอกชนยังคงอยู่ต่อไป ถือเป็น การฝังรากการทุจริตในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าแนวโน้มภาพลักษณ์คอร์รัปชันจะดีขึ้น แต่การป้องกัน และปราบปรามต้องเท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วในยุคปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2559)

งานวิจัยนี้ได้สะท้อนภาพจากการศึกษาเชิงบุกเบิกจากกลุ่มธุรกิจที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดอยู่เป็นอันดับ 3 ของประเทศ (ประธาน จิวจินดา, 2559, หน้า 11) มีความหลากหลายของกิจการ สะท้อนภาพของกิจการในภาคเอกชนในขั้นตอนการศึกษารั้งนี้ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในการตอบโจทย์ในประเด็นที่ศึกษานี้ ควรทำการขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างขึ้นใน มิติด้านภูมิศาสตร์ และลึกขึ้นในด้านการจัดการปัญหาเชิงระบบ สำหรับการวิจัยฉบับนี้ นำไปสู่ข้อแนะนำตาม หัวข้อการวิจัยและกรอบแนวคิดว่า ควรมีการตรากฎหมายลักษณะอาญา หรือที่มีโทษทางอาญาขึ้นเพื่อควบคุม พฤติการณ์ที่เข้าข่ายการทุจริตในกิจการ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการที่กล่าวเน้นไว้ว่ายุทธศาสตร์การต่อต้าน การคอร์รัปชันที่จะสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยการออกแบบกฎหมายและมาตรการที่ครอบคลุม (comprehensiveness) ทั้งในแง่ของขอบเขต (scope) และอำนาจ (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, 2553) ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับการทุจริตใน ตำแหน่งหน้าที่ของการทุจริตโดยข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากพฤติการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ กิจการภาคเอกชนทั้งที่เป็นเงินและไม่ใช่งเงิน โดยความหนักเบาของโทษนั้นควรขึ้นอยู่กับความร้ายแรงและ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำทุจริต โดยการตรากฎหมายดังกล่าว จำเป็นต้องใช้หลักการและทฤษฎี ทางนิติศาสตร์อย่างละเอียดรอบคอบ เพราะเป็นกรณีที่ไม่เคยอยู่ในขอบเขตบทบาทของรัฐมาก่อน อีกทั้งยัง ต้องคำนึงถึงหลักการและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักประชาธิปไตย และหลัก Good Governance ที่สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิผลและเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย (รัชยา ภักดีจิตต์, 2555 หน้า 29)

ผู้วิจัยเห็นว่าผลการศึกษารั้งนี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ทั้งในมิติมุมมองที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และในมิติข้อสรุปการวิจัยที่ทำทนายการตัดสินใจแนวนโยบายของรัฐ ส่งผลให้เกิดข้อสังเกตว่า การเพิกเฉยต่อ การทุจริตในกิจการภาคเอกชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นปัจจัยหนึ่งหรือไม่ที่ส่งผลให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหา การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยได้ และเกิดข้อสงสัยต่อไปว่า การยกระดับการจัดการกับปัญหาการทุจริต คอร์รัปชันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนด้วยการป้องกัน การปราบปราม และด้วยการพัฒนากฎหมาย ทั้งระบบ ประเทศไทยจะลดการทุจริตคอร์รัปชันได้มากน้อยเพียงใด จะได้รับการจัดอันดับในระดับสากลที่ดีขึ้นเพียงใด และเกิดผลลัพธ์อันปลายต่อการพัฒนาประเทศชาติอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ขอเสนอข้อเสนอแนะ เป็น 2 ส่วน คือ

1. เพื่อการนำไปใช้

การศึกษาที่ควรดำเนินการเป็นการคู่ขนานคือ การศึกษาทางด้านนิติศาสตร์สำหรับกรณีการบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมการทุจริตในภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นคุณธรรมที่กฎหมายมุ่งจะให้ความคุ้มครองในกรณีนี้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ซับซ้อนเมื่อพิจารณาในมิติประโยชน์ของรัฐและประโยชน์ของเอกชน ประกอบกัน เพราะกิจการภาคเอกชนไม่อาจนับเป็นพลเมืองของรัฐ แต่ก็เป็นตัวแปรสำคัญของระบบเศรษฐกิจของชาติ

2. เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนกลุ่มประชากรของขอบเขตทางด้านประชากรการวิจัย จำเป็นต้องมีการวิจัยเชิงปริมาณที่ครอบคลุมกิจการภาคเอกชนทั้งหมด เป็นการต่อยอดจากการศึกษารุ่นนี้ โดยใช้กรอบการวิจัยเดียวกัน หรือกรอบการวิจัยที่พัฒนาให้มีความชัดเจนเชิงลึกมากขึ้น แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์สู่ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของภาคเอกชนของไทย

2.2 เมื่อหาข้อสรุปจากการศึกษาเพิ่มเติมข้างต้นแล้ว ควรมีการศึกษาเชิงบูรณาการที่ใช้การวิเคราะห์แบบพหุวิทยาการ และสหวิทยาการ โดยละเอียด เพื่อนำไปสู่บทสรุปที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์และบริบทในแต่ละด้านของประเทศ ป้องกันการนำไปสู่ปัญหาใหม่จากการแก้ไข้ปัญหาเดิม ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการจัดการภาครัฐ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ในการสนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เกวลิน สติदानนท์. (2551). *แนวทางป้องกันการทุจริตในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธุรกิจอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จิตินันท์ สุชีเกตุ. (2553). *แนวทางป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา*. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐกริช เปาอินทร์. (2557). *มูลเหตุแห่งการเกิดขึ้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบที่เหมาะสมโดยผู้เฝ้า*. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย มหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(3), 181-205.
- ประธาน จิวจินดา. (2559). *CIMB Thai Business Environment Perspectives (CBP): มองกิจกรรมทางเศรษฐกิจผ่านผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค (GRP) และผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด (GPP) สำนักวิจัยซีไอเอ็มบีไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 20 กันยายน 2560, เข้าถึงได้จาก www.gsib.cimbthai.com/CIMB/download/11113/
- รัชยา ภัคดีจิตต์. (2555). *ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วลัยพร ยอดคำมี. (2551). *แนวทางป้องกันการทุจริตภายในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมอาหาร*. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธุรกิจอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2559). *แผนแม่บทบูรณาการป้องกัน
ปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2575)*. วันที่ค้นข้อมูล
20 กันยายน 2560, เข้าถึงได้จาก [https://www.nacc.go.th/download/article/article_
20170622113728.pdf](https://www.nacc.go.th/download/article/article_20170622113728.pdf).

เอก ตังทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูไฉริณ. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์มาตรการสากล
เพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 20 กันยายน 2560, เข้าถึงได้จาก
https://www.nacc.go.th/ewt_news.php?nid=3825

Quah, J. S. T. (2004). Best Practices for Cubing Corruption in Asia. In *The Governance Brief*,
11, 1-4